

GIZONTZARRA

(kontua)

Martin Ugalde

Hor dago orain ere.

Egunguenti lanbrotsua dugu gaur bokalean; itsasuntziak ainguratuta non dauden antzemateko behelainoa tarteka zuzutzen duten zutikako masta puntetara begiratu behar.

Udamugako igandea da.

Itsasoa bare dago; kaioak, Pasaiko labar-habietan; gizakiak, ohean oraindik, goizegi baita igande batetarako; hala ere ba da hor norbait. Bentako nasa ertzean ikusten den troko handia dirudien horrek gaua hor iragan duela esatea gehiegi izango litzateke, baina paisaia berezi hau ezagutzen ez duenarentzat, hor enbor handirik ikustea ez litzateke harritzekoa.

Eta da, soin-enbor handia baita.

Berez handia zen gizona, zahartu, okertu eta loditu egin da azken bizpahiru urte horietan.

Zerbaiti adi-adi begira dagoela dirudi; askotan geratzen da horrela; apika, neuri azterrarazi didan fenomeno berak liluratzan du: arretaz begira dagoenak ohar dezake laino lodizarratuak itsasorantz daraman abiada patsadazkoa; ba, hemen, bokalean bizi den edonork ba daki, jakin, itsas-apalaldia adierazten duela; baina zerk lotzen ditu, ordea, gure sinplezian zerua gogarazten digun ur-lainoa eta lurrekoa den itsasura?

Hor, zangoa karelean eta makurtuta dagoen horrek jakin behar luke jakin nik beste, gutxienez; paisaia honen zati bilakatu da; gizon hau gabe ez legoke inguru hau osorik; geldirik oso gutxitan egoten da; harritzekoa da oraintxe ere horretan eta hain luze egotea. Behar bada min du ezkerreko aldakan, zangoa besarkatzen ikusi baitut noizbehinka. Ba daki,

hala ere, laster mugitzen; sarritan egoten naiz gizontzar honi leiho-begi honetatik begira, eta kaian edo pasealekuan talde batetik bestera egiten dituen joan-etorriak harrigarri zaizkit. Ez da beti xuxen joaten; ba daki zeharka eta inguruka hurbiltzen; zakur konkordun beldurtiak isatsi zutik dakarrenarengana hurbiltzeko egiten dituen inguruminguruen antzeko zerbait da. Kai inguru honetan ohiturazkoak direnak ezagutzen dituela dirudi: agurrak entzuten dituenan egiten dituen besajasoetatik edo «xo!»-ak botatzen dituen doinu trebetsuengatik; baina ezagun da tratua oso axalekoa dela, ez baita luzaro inon geratzen; ezin balu bezala; gaiak ez ditu ezagutzen edo ez ditu gustokoak; arrantzaleekin iharduteko hizkuntz oztopoa izatea ere litekeana da.

Egia esan, ez diot inoiz hitzik esaten entzun.

Mutu izatea ere baliteke.

«Xo!» hori, «kaixo!» da, nolana...hi...

Mugitu da, hara! ... Aldakatik jaisten zaion herrenkada hori martxan jartzen denean, ezkerreko zangoak lokomotoraren biela dirudi!

Bi urte luze dira gizon estraino honi begiak josita nago kiola, eta ez natzaio inoiz hurbildu... «Zahartu haiz, Tomas; lehen arinago erantzuten zian gorputzak...» Buruestimak eragin dit oraingoan!, eta ba noa, jaitsi ditut abiadan etxeko eskailerak, murgildu naiz lanbrotan eta sartu naiz herrenak hartu duen espigoi kamiogainetik; ez azkarregi! batetik, arnasa erraz estutzen baitzait, eta bestetik, hain izutia dirudien gizona ez dut uxatu nahi...; hemen noa, bihotza tapa-tapa, lanbro zarratu honetan, gaez bezain itsu, itsas-bideko harrietan bizi diren katuen marruak entzunez; eta kilometro erdi pasia duen puntaleko pasialeku honetan ez dut inorakin topo egin! ...

Asmak eragindako arnasestu honek eramango nau! ...

Sarri hemen nabari den kresal usain eder hori ere estali du lanbro eze-geza-zuri honek.

Puntara heldu naiz, bokaleko sarreran dagoen farotxoaren argiak, esnetan sartuta dagoen laranja dirudi laino-pean. Itzuli naiz, geldi eta arduratsuago orain; batek ez daki zapalduko duena katua ala arratoia izango den, ikusi baitituz he mentxe katuak arratoien atzetik, eta baita katuak adinako

arratoitzarrak katakumeen atzetik ere!... Katu piloa miauka ari zait hementxe; jarri naiz zesuma marraka datorren alderditik, eta... hemen da!, itsasoko urgeldiaren gainean eserita dakusat laranja argi egiten duen lanbrotan, eta katuz inguratuta, plastikozko boltsa zuritik jaten ematen...; gizontzarra neure alboan dut!, eta nere begiak hura ikusteko gauza bada, harenak ni ikusteko lain ba direla, eta atzeratu egin naiz bizkor, hartan ari den gizona bere hartantxe uzteko...

Hark ez nau ni ikusi, katuak ditu buruan eta!

Nolanahi, ez zen harekin hizketan jartzeko unea; etxerako bidea hartu dut; buruan dut, zango aldrebes horrekin harridi horretatik behere jausi eta ito egingo da egunen baten... Eguzkia lainotartean egiten ari den lanari begira noa, eta neure buruari galdezka zer jan moeta ematen ari ote den katuei...

Katua, nik neuk ere bai baitut angorako eder bat.

Igo ditut laugarren bizitzara arteko eskailerak, eta jarri naiz berriz ere leihoan. Orain dela ordubeteko inguru aldatu da: lanbroa lurruntzen ari da; egin ditut gizontzarra begiztatzeko ahaleginak... baina lanbroa bezala banitu da.

Aitortu behar dut herren baldar horrek eguna nahastu didala.

Gosalondoan jaitsi naiz beti bezala egunkaria eroatera; egin behar dut edozertaz kezkatzeko hartzen ari naizen mania alu hau galtzeko ahalegin handiagoa... Gizontzar hori, neri zer axola?!... Baina neure buruak nahi bezala etxeko besaulkian egunkaria lasai irakurtzera joan beharrean, hara nola zangoak pasealekuko aulkian eseritzera naramaten! Zergatik, ordea! Aspaldion, buruak hona, zangoak hara, eta *vice versa* («hau latina duk») eta zergatik?... Baneki!... Jarri dut egunkaria aulkian, eta zeharka eserita ari naiz, kristal lodiko betaurrekoak tarteko, titulare nagusiak begiz pasatzen; arrantzaleen kinka urdurigarria dela eta albiste bat irakurtzen hasi ere egin naiz, komeni baitzait eguneroko lagunartera argudio biderik eramatea; baina nere aurretik hondartza bidean hasi den jendearen abiada marmarrak eta begiztatu gabe, nahi gabe!, ikusten ditudan oinak: zapatadunak, sandaliadunak, gizemakumeen galtzak, emakumeen bernak, denak herrenaren oin handi eta baldarraren bila hasiak ditut...

Eta ez dut nik xeblekeria honetan jarraitzeko adina!

Bakarrik eta bakean bizi nendin egin nuen honerako itzulia; ez dut, gainera, honetan jartzeko kemenik... Utzi egunkari gezurti hau belaunen gainean tolestuta, eta jarri naiz aurrez-aurre inguruan dudanari begira. Kezkaren hazi honi aurpegia ematea hobe!... Eguzkia Larrun tontorrera abiatu da aspaldi; hamarrak izango dira; berotzen hasia da, eta ibai handi bilakatu da hondar-itsasorako egarri hau; pasealekuak, uharroila dirudi, eta nire eserlekua uharte txiki bat da orain... Jendetzak daroan mar-mar bete eta trinkoa etorri zait belarrira; begiak itxi eta entzuten jartzea nahikoa du gizonak belarrietako bideak irekitzeko; eta, nik orain bezala, santzo eta garrasi hoiek dakarten hondartza eta uhinen lurrin gozoa sumatzeko bidea eman diot nire sudur handiaren usaimengailuari.

Herrena ez da inondik ageri!...

Hemendik alde egitea hobe. Uholdetik irtetea kosta zait; ihesi noa; etxebizitzara igo naiz, baina katuari jaten eman eta eseri orduko senti dut leihorako deia; obeditu diot berriz, ea ukatzea baino esanetara jartzea zentzuzkoago den. Lau pisu goragotik, etengabeko giza-uhalde bera ikusten da, eta herrenik ez da ageri hor. Ari da emeki-emeki autobusek hiritik dakarten jendea gutxitzen; pasealekua noizbait jendez bakandu denean hasi naiz herriko arrantzale zahar ezagunak eguneroko lekuetan kokatzen.

Igandeko meza ondoan usadioak bultzata besterik ezin egin balute bezala.

Astegunetan baino dotoreago, hori bai.

Baina gizontzarra, herrena, falta!

Beheti egin dut berriz, eta askotan ohi dudan bezala, itsasotik erretiratuta dauden gizon agurgarri horiei hurbildu naitzaie eguneroko gauza berak entzutera. Gertakariak ez baitira egunero jazoten. Periko «Kupela» hizketan ari dela sartu naiz karelean eserita dagoen Patxi Albistur «Begiurdin»-en bazterretik, nere agurra egin eta zer entzun... Ohitura zantar hau laga ezin!! Baina, tira, ez da politika, apaiz jaunaren sermoia baizik, korapilo batzu gora behera... Eta horra!, hemen dator, trinkala-trukala!!!..., eskutzarrak praketako sakeletatik gainezka, kabitu ezin...; bazirudien geratu gabe aurrera jarraituko zuela askotan legez, baina batelaren lemak ohi duen antzera zango motzarekin kurpil bat egin du eta xuxenean hor dator,

hurbildu zaigu istriborretik, eta nere ondoan eseri da karelean; ezer esan gabe, ez baitugu elkar ezagutzen!; txistuka ari ezin eta hala ere hortan saiatzeko ahotik aire beroa egotziz ari da, ez dakit zer izu estaltzeko. Zutik eta esku garbiak atzean dituela dagoen batek, Etxenikek: «Qué hay?», esan dio, eta herrenak besoa altxa dio: «Kaixo!».

«Kaixo!», esan dio!!

«Zer moduz?», nik aldamenetik. / «Hementxe, beti bezala»... eta zutitu da, itsasoari zerbait esan dio, edo abestu dio ahapeka, ezpainak hortan ikusi baitizkiot azpitik, eserita na-goenetik.

Taldetik higitu gabe mugi-ihes egiteko bidea izan da; eskuak sakelean ditu berriz.

Konturatu naiz, ez diola Etxenikez bestek kasorik egin.

Meza ondoko gai beren ari da zortzikotez, gabezia behera eta apaiza gora, honek aldeko baititu gehienak. Ni, bitartean, zutitu egin naiz, herrenaren aldamenean jarri naiz itsasadarri begira, eta esan diot:

«Eguraldi ederra gaur»... / «Ederra, bai, ederra», erantzun dit, baina egonezina sortu banio bezala.

Dotore jantzia dago; egia esan, beti ikusi dut txukun atondurik, eta janzki berriekin, maiz; hotz egiten duenean, zamarrara lodi-ederra; euria denean, zira horiaz estalia; gaur arte (eta halako intzentsu lurrin gozoa usaindu diot gizontzarrari...), ez nintzen ohartu, eta norbaiten arduraz, noski, jantziak kolorez dotore konbinatuta jazten dela beti, gaur ere bai; ez dute tripaundi eta bizkar oker honetan inolako apainduraren ondoriorik sortzen, baina janzki garestiak dira, finak; arrantzalearen aurpegia du, haizeuriak ondo igurtzi duen larru gorria, gorri-ubela; ile zut zuriak; lepamotza, oso... Ni baino bi arrabete altuagoa da, ia bi metro bai...

«Beno, ariyo..., bai, agur»..., eta nik ezer erantzuteko denborarik gabe, herrenak agurrak eta diosalak denak berak esan, besoa jaso, eta han doa berriz, trikilu-trankulu, hondartza bidean.

Honelako aukera, eta ez dit hitz egiteko biderik eman.

Une honetantxe buruan dudana zera da: intzentsu lurrin hori bera ni katuari, eta, anima aparte, usantzen ari nai-

zela... Baina hori alde batera utzi eta karelean nire ondoan eserita dagoen Patxikuri galdetu diot:

«Gizon hori, nor da?»... / «Joan den hori?... Hemen da beti; bertan jaioa da, baina haurra zela apaiztegira eramán zuten, gero irten eta hor barruko baserri batetan ezkondu zen, lehortar bilakatua da... Hi, Joxe, herrena nor den galdetzen dik hemen lagunak». / «Hori ez da hemen bizi, baina egunero da hemen». / «Nor?... herrena?»... / *Taldeko gaia aldatu da /* ...«Hori?, espigoia katuz betetzen ari den gizontzar baldarra!» / «Bai, goizean eguzkia baino lehen hemen duk, bestela ez litzateke egunik zabalduko!» / «Lehenengo autobusean etortzen duk, estankora heldu baino lehen dagoen bihurtzuna dela eta txoferrak mantsotzen duenean, horrek, herren eta baldar eta guzti, tapa!, egiten dik salto; ikusi diat behin baino gehiagotan marka bera egiten!» / «Hori?, jubilaturen bat»... / «Jubilatua?, nahi likek, ni baino hamar urte baldarragoa ba duk hori gutxienez!»... / «Beno —dio Patxik— hasi duen kurpilari amaiera emateko bezala, eta iritzia neuri eskeinia orain: «Jaiotterriko itsasoa ikusi nahian egunero etortzen den lehortarra duzu hori»...

Eta arazoak ez baitu taldearentzat garrantziarik, sermoian murgildu dira berriz.

Bazkalondoko biagoa egiteko patsada ere kendu dit gizontzarrak.

Ez dakit zergatik; zerbait egin izan balu, hutsa... Intzentsu usainak ari nau aztoratzen...

Aspaldi da zigarroa utzi nuela, eta gaur kaja bat hustu!... Izenik ere ez dakidan gizontzarra sartu zait barruan... Ofizioa zer den! Trokelak bazela moldeatu nau. Hemen inoiz eta inori sekula santan aitortuko ez badiot ere! Euskaldun bat polizian! Ez da eguneroko albiste; sua gaztainadi eiharrean baino azkarrago zabalduko litzateke herrian. Eta ez nuke inola ere nahi. Herri hauxe maite dut, nere aitaren eta nere jaioterrria hau delako, eta nere deskantsurako hementxe ehortzia izan nahi dut; eretiratu aurretik hartu nuen erabakia...

«Nere aita arrantzalea zen; ama nuen goierritarra, zeraindarra, eta galdu egin nuen goiz, goizegi, zazpi hilabete nituen, eta, pentsa»...

«Hizketan bakarrik jarri haiz berriz, Tomas!».

Bai, Tomas izan da nere izena harrez gero, aitarena bera; hemen bizi izan banintz, Tomax, gutienez, edo «Kanddelero», nere aita arrantzalearen aitari jarri zioten izengoitia. Herri txikietako memoria zoragarria da: ni *Kanddelero*-ren iloba naizela inoiz ahotik ihes egingo balit, adio don Tomas, herri-tik irten beharko huke! Herri txikietako oroimen hau izugarria ere bihur bailiteke! Berehala lirakete hemen, heraldikarik ikasi ez badute ere, Kanddeleroren semea nola ezkondu, emaztea galdu eta elkarrekin izan zuten seme bakarra, Tomax, Zeraingo defuntaren ahizpa batengana bidalia izan zen. Nola Tomax Kanddelero herriko neska eder batekin esposatu zen bigarren aldiz, amaordeko izatera heldu zen izeba hori, Maria, biajante batekin ezkondu zenean, Tomax mutikoa Madrilera berekin eramain eta han hazia eta hezia izan zen.

Hor galdu ziran errastoak. Gaur arte.

Geroztik ez nuen ikusi neurekin hain ondo portatu zen Kanddeleroren bigarren emaztea, emakume handi eta ederra. Erretratu bat bezala gorde dut neure aintzinako oroimen zahar-horituen artean. Izebaren bidez jakin nuen hil zela, ordu-rako polizian sartua ni. Nolanahi, Kanddelero nire aita hil zenean, nire ugazanaiarenak jaso zuten titulua. Ezagutzen ditut. Pasatzen naiz horien ondotik, eta hitz ere egin diot behin hementxe, pasealekuan bertan, horietako gizaseme handi-zabal bati: Kandido du izena...

Baina ez dakite ni nor naizen.

Irunen jaio eta txikitan Madrilera eramandako Tomas naiz ni, eskribiente bat, aspaldi jubilatua, eta haurrik gabe alar-gundu nintzenean (hau da hemen esan duten egia bakarra) osasunak agintzen zidanera itzulia. Hori da herrian dakitena, eta nere izpirituzko osasunari komeni zaidan misterio sehaskatua.

Testamendua eginik dut, eta diru pixka bat uzten dut Elizarako.

Handik bedeinkatuko al naute behintzat!

Gerra sortu zenean baziren hamasei urte poliziakoa nintzela. Soldaduzka Afrikan egin nuen; nire Tetuango andregaiak Madrilen zuen anaia polizian lanean, eta errazen, eta alferren, esan dezadan dena!, aurkitu nuen ofizioa hauxe izan nuen: lapurrak harrapatu truke, soldata; lana, garbia, ohoragarria, iruditu zitzaidan gainera orduan.

Urteak joan, asko, eta duela hiru urte emaztea, Emilia, biriketatik jota hil zitzaidan, gajoa. Eta Madrilen beti arrotz senti izan nintzen lekuan, zer egiten nuen nik neuk bakarrik?... Eta misterioarenganako dudan bizio honek bultzata, hona hemen bueltan!

Baina neure polizi izate hori ez da honerako!...

Leihoan nago berriz, eta zerbaitek dei egin didalako: pasea-
lekuko hotsa jaso da apur bat. Erne dago beti nere sena, nahi ez badut ere... Hor doaz bi emakume presaka hondartza-
tik autobuserantz, haurrak eskutik dituztela biak, eta biak oihuka, haize bolada batek bultzata balitu bezala...

Zapatak jantzi eta jaitsi naiz; haurren bat galdu dela, eta ito ote den; baina ez naiz hortan geratu. Atzetik haur bat be-
soan duela datorren andre bat geratu dut, erdalduna da: «Aizu, baina zer gertatzen da ba?», galdetu diot. «Lau urteko neskato bat galdu da, jauna, eta azkenean espigoieko harri handi horien tartean aurkitu, odolotan, odolustutzen!, zegoen... Jesus!, pen-
tsa, jauna: katu amorratuz betea dagoela hondartzondoko es-
pigo hori!»...

Eta ihes egin dit.

Betikoa: kasu hoietan beldurra bera da beldurgarria... Ha-
ra!, eta gaur hirugarren aldiz, gizontzarra, herrera, hor dator zentzu berean, trikili-trankala, lasterka, bielari eskuaz lagun-
duz... katu amorratuei jaten ematen diena... Eta ez dator ba-
karrik, atso lodi bat datorkio atzetik, eta besoak jaso eta he-
rrera madarikatzen ari balitz bezala...

Ez nuen besterik behar ni, neu, atzetik martxan jartzeko; ez hurbilegi, ez baitut ni ikusterik nahi, betiko sena!; auto-
busera doa hemendik, baina ez du atzera begiratzen; ez du behar, atzetik doan atsoaren oihuak nahikoak ditu arriskuan doala konturatzeko!... Iritsi da autobusaren geltoki nagusira, eta oraindik igandetarako goiz denez, bi daude hutsik eta irten zai: lehenegoan sartzen da herrera, trin-trauk!, ordaintzen du sarreran, eta haren hurren atso oihularia; ni gero, berehala, eta ahal izan dudan azkarren autobusaren azken eserlekura ailegatu naiz, eta plast!, eseri. Nekatu ez, lehertu egin naiz! Ez nago ni honelako trostaketarako... Bizkor nago oraindik, eta arina naiz oso, baina laurogei urte ez dira hirurogei...

Hor da herrera, hirugarren lerroko eserleku batetan; atsoa bi lerro atzerago..., baina, harritzekoa, ez diete elkarri begi-

ratzen; atsoa, neskamutilak aldamenen eta eskuz lotuta dituela, isildu egin da; zorrotz begiratzan dio, bai, aurrean duen kokot lodi-gorriari, ez zaio hitzik jaulkitzen; baina gogorrrak ditu esateko, seguraski!... Irten da autobusa; hemen doa abiadan; motorraren eta balezten hotsak ez du hitzik entzuteko tarterik uzten; hamar minutu barru hirian da, eta ni konturatu ordurako jaitsi da herrena, aisa!, bi denborako salto batetan; atsoa haurrarekin gero, eta ni, berandu bada ere autobusaren haserako abiadan bertan salto egin eta, ez dakit nola!, lurrera jausi naiz; min dut buruan, gerrian, eta begiak ireki ditudanean, betaurrekoak galdu ditut, eta hala ere herrenaren aurpegi handi eta gorria ikusi dut distorsioak handituta, agerkunde bat bezala: «min hartu duzu?», galdetu dit; «bai», esan diot, egia baita. Honek jarri dizkit bataurrekoak, milagroa ez direla apurtu, eta ustekabeen besoetan hartu nau eta, jendez inguratuta gaudela, espaloi koxkan eseri.

Eskertzekoa da!

«Ez duzu ezer hautsirik», eta ukitzen dizkit hezurak, horretan trebea dirudi; esaten dit: «Ez, ez duzu ezer, zatoz, kafe bat hartuko dugu hemengo tabernan; eta haren laguntzarekin, eta orain oinez, eseri gara mahai txiki batetan. Ezagutzen dute hemen, eta laster dira kafeak gure aurrean. Nik, neuk, ez nekien zer esan; hark ere ez. / «Inguru honetan bizi al zara?», galdetu diot, azkenean. / «Ez, beheraxio...», eta igarri nion lotsakizun hura egiaztu du orain. / «Non?», galdetu diot, eta neroni lotsatu naiz!, nire ofizio ohia irten baitzait esanean eta doinuan... «barkatu», esan diot bereala... / «Ez, ongi da; eta ez misterioa: ni hor, beheko plazako Miserikordian bizi naiz»... gizona lasaitu egin da, ez nuen honelakorik espero: nere harri-dura honetan kolpetik kafea irentsi du, eta kalera begira geratu zait gizontzarra... gizona, eskuineko begian malkoa duen gizona; eta hau mingainez zurrupatu ezinik ari dela jarraitzen du: «bi alaba nituen, genituen, bizi dira oraindik, baina ama galdu eta ezkondu ziren ezkerro baserriar honek lotsatzen ditu...; ez ninduten etxean nahi, eta apopiletxe batetan jarri ninduten hemen, hirian, ezagutzen ez gaituzten lekuan». / «Eta, baserria?», nik mingainari kosk egin diot berriz! / «Saldu egin zuten, saldu... ez alabek berek, horien senarrek baizik!; nik, neuk, paperak firmatu egin nituen, besterik ez...; hala, ni apopilo nengoela izan nuen ezbeharra: kamioi batek pasa nin-duen gainetik, hementxe, aurreraxio, eta hautsi zidan aldaka, eta hospitalean, Miserikordian, egon nintzen senda arte...; ni ez naiz inoiz hain gustora eta bakean aurkitu, eta, hala, bertan

geratzeko eskubidea nuenez, han dut ohea eta han ematen dizkidate otorduak; ez dut gehiago behar...; eguna, handik kanpora pasatzen dut, zuk ezagutu nauzun lekuan; hori da nire askatasuna!... itsasoa!...; errukietxea, egun osoa hor pasatzeko, tristeegia baita...; hargatik ditut katuak maite...; zuk, katurik ba ahal duzu?», galdetu dit irripar apal batez; haur bat dirudi. / «Ba, bai —esan diot— harekin bizi naiz». / «Lagun hoberik ez duzu!...; konturatzen al zara zenbat katu ikusten den zaharren etxetan?!» / «Eta, alabak»...; ez dut barkaziorik!... / «Alabarik?... ez ditut ikusten; janzkiak ekartzera etortzen dira noizbehinka, zer derizkiozu?!; moja baten lagun egin dira, eta honek esaten dit zer jantzi; beti txukun ikusiko nazu, hori bai!; alabek aita apain jaztea nahi dute!...; zer diozu zuk, nik adina urte badituzu eta»... / «Nik ez dut ezer esateko, adiskide... Nola deritzazu?» / «Nik?, Balendin, zuri serbitzeko.» / ...«Ba ez dut ezer esateko hortaz, Balendin —eta lotsatu naiz orain—; nik, neuk, ez dut inor; mantenusari bat ematen didate; hau da geratzen zaidana, ah!, eta angorako katu zahar eder bat, ba ditu hamar urte! ... Egia esan, pentsio hori jasotzeko egindakoak ez dira harrotzeko; ez zait katu hori eta bakardadea besterik geratzen... eta mania batzu!...; eta beste gauza bat, Balendin, zurekin bat nauzu: nik neuk ere katuak maiteago ditut»...

Lagundu dit autobusera, eta etxeratu egin naiz, behar nuen eta.

Hurrengo egunean, atzo, hezurretan nuen min, eta eskuineko aldakan; Balendin gogoratu zait. Egon nintzen leihotik begira, ea ikusten ote nuen; bakarti, beste inor ikusteko gogorik gabe, pasa nuen eguna. Ez nintzen eguneroko tertuliara ere joan. Katua bera, «Celeste» (nire andre difuntak jarritako izena, urdinska baita) ez zitzaidan goizean, ohi duen bezala, ohera etorri. Ez dabil ondo; gaur goizean berdin gertatu baita. Orain ogia erosterakoan, gehien maite duen jan moeta erosiko diot; garestia da, baina ea gaur jaten duen. Eguraldi eder honetaz baliatu behar dut hezurak apur bat berotzeko; ez naiz atzo bezala etxe zuloan, bakardadean, geratuko.

Laster lizuntzen baitzait neri arima.

Eta, hala, Balendin ikustea ere baliteke.

Gosaldu dut! «Celeste»ri utzi diot jana betiko lekuan, ea gaur bixkortzen den!, eta jaitsi naiz kaira. Goiz oraindik, eta eseri naiz eguzkitan dagoen aulkian. Gozoa da zaharrentzat goiz-goizeko eta arrats apaleko eguzkia...

«Adio!», esan dit pasa den norbaitek, eta esnatu egin naiz...; «adio», erantzun diot, berandutxo bada ere... Zutitu naiz; zangoak ez didate bestetan bezala erantzuten, baina ba noa, han daude betiko arrantzale erretiratuak... «Don Tomas», dei egin dit Patxi Albisturrek ni heldu baino lehen: «Ba al dakizu gizontzar hura, zuk herenegun hemen ikusi zenuena?»...

«Bai»...

«Ito egin da atzo!»

«Ezin daiteke»... —diot neuk— eta Patxikuren ondoan eseri naiz, ezin dut sinetsi eta... —«Eta nola?!»...

«Katuei jana ematen ari zitzaie!a jausi eta buruaz harri ertza jo zuen nonbait... Atzo goizean gertatua... Hori, zera, zuk ez duzu ezagutzen, baina *Kanddelero* deitzen dutenaren anaia zen; nik neuk ere ez nuen atzo arte horrelakorik jakin...; gaztetandik hemendik joana, eta gero baserrira ezkondu zen nonbait, hor barruan...; isila zen gizona!; apenas anai artekorik gorde zuten... Eta hura hango baserritik honerarino etortzen zen ba egunero, e!»...

«Neure anaia!!»..., irten zait.

«Nola?»...

«Ez, autobusean etortzen zela —erantsi diot nere xuxurlan ihes egindako aitortzari, orain goraki— igandean hemen aiatu bezala.»

«Halaxe!»...

«Nolabait hil behar dugu eta» —esan dut pena ezin gordez.

«Periodikuetan ere jarri omen dute eta»...

Laster etxeratu naiz. Ez dut geratzeko triparik izan... Etxera sartu eta berehala nabari dut hemen sartu zaidan Balendinen intzentsu usain gozo hura... «Celeste»rena bera; baina katua ikustera joan naiz; hau ere hilko ote zaidan beldur naiz orain... Balendin datorkit burura beti lez apain-apain egin eta kai inguruko uretan puztuta, hila; Itsasoko zeru-pakean piztuko dena, hala bada; eta ez bada, axola gutxi Balendini!

Oheratu egingo naiz.

Katua hartu dut neurekin, bihar goizean etortzeko gauza ez izatea baliteke eta; ohera elkarrekin sartzen ari garela esan diot angorako katu isil-maite-zaharrari: «Espigoieko katuak gehiago arduratuko dira heriotza horretaz, "Celeste"», nire anaiaren bi alabak baino».